

STRUCTURA INTERESULUI PUBLIC ÎN CONDIȚIILE SOCIETĂȚII ÎN SCHIMBARE

STRUCTURE OF PUBLIC INTEREST IN THE CHANGING SOCIETY

CZU: 316.42:321.7(478)

Victor SACA,
doctor habilitat, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

In the article proposed for publication, the structure of the public interest is examined in correlation with the issue of changing societies towards democracy. The author highlights the following main components of the structure: the actor (the agent) as a bearer of public interest; the actor's social status, focusing on certain needs and public benefits; actor's awareness of the social status; goals, objectives and public behaviors. These components are in an organic connection and determine the character of social transformations in the society in transition to democracy. At the same time, the article elucidates the specificity of the connection between the public interest and the social transformations under the conditions of the Republic of Moldova.

Keywords: *public interests, structure of public interests, public actors (public agents), social status, public goals, changing society, public interest changing society relationship.*

REZUMAT

În articolul propus spre publicare este examinată structura interesului public în corelație cu problematica societății în schimbare spre democrație. Autorul pune în valoare următoarele componente principale ale structurii: actorul (agentul) ca purtător de interes public; poziția socială a actorului, axată pe anumite necesități și avantaje publice; gradul de conștientizare de către actor a poziției sociale; scopurile, obiectivele și comportamentele publice. Aceste componente se află într-o legătură organică și determină caracterul transformărilor sociale în societatea în tranziție spre democrație. Totodată, în articol este elucidat specificul legăturii dintre interesul public și transformările sociale în condițiile Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *interese publice, structura intereselor publice, actori (agenți) publici, poziție socială, scopuri publice, societatea în schimbare, relația interes public-societate în schimbare.*

Teoria și practica administrației publice, valorificate prin prisma unor abordări speciale, confirmă evident actualitatea și semnificația distinctă a intereselor publice în calitate de mobil al evoluțiilor socioadministrative. Atare fapt îl deducem din capacitățile complexe, contradictorii de extindere, pătrundere și influență crescândă ale acestui interes asupra

ariei valorice a multiplelor fenomene și procese sociale – sistemice și/sau nesistemice, mature și/sau imature, complete și/sau parțiale, formale și/sau neformale, așteptate și/sau neașteptate etc.

Astfel de capacități ale interesului public îl face pe acesta să se înscrie în mod diferit în cunoscuta expresie hegeliană despre *societa-*

tea în care nimic nu se realizează în afara interesului. [1, p. 321] Interesul, în opinia lui Hegel, devine „momentul unicității subiective și al activității ei” [1, p. 321] în orice împrejurare.

În unele societăți în schimbare, a căror ordine politică a fost analizată detaliat de cercetătorul Samuel Huntington, gradul de implicare a interesului public în viața socială [2, p. 30-36], de constituire și valorificare a dimensiunilor sale funcționale și tipologice e destul de avansat, dar și contradictoriu. Acest argument e remarcat și în unele publicații ale noastre consacrate interesului public [3, p. 33-45; 4, p. 7-29], dar și interesului politic [5, p. 208-211; 6, p. 91-94], acesta din urmă având o încărcătură publică manifestă și, respectiv, o influență substanțială asupra interesului public sui generis.

Ne referim, îndeosebi, la interesul public al societății în tranziție spre democrație, inclusiv a Republicii Moldova. Spre deosebire de cel al societății cu valori democratice consolidate și cu capacități teleologice și funcționale avansate (aflat în alt tip de tranziție – spre societatea postindustrială, informațională), interesul de natură tranzitorie este într-o măsură limitată ca potențial social stabil de influență, pătruns de abateri frecvente de la firesc în câmpurile sale corelate (ale universalității, incluziunii, îmbinării) cu diferitele fenomene și procese politice și nonpolitice.

În astfel de societate tranzitorie tensiunile sociale și politice dintre guvernare și opoziție, dar și dintre componentele unor guvernări instabile de coaliție (îndeosebi, în Republica Moldova), generate, în special, de starea deseori deformată (ieșită din limitele firescului de manifestare a oricărei substanțe sociale ori politice) a dihotomiilor stabilității-instabilității, ritmicității-aritmiei, ascensiunii-căderii, continuității-discontinuității, consistenței-inconsistenței, organizării-haosului etc. și, respectiv, de bifurcările paradoxale ale transformărilor sociale – logice și alogice, raționale și iraționale, cu perspectivă și lipsite de viitor, sunt preponderent producătoare de raporturi

discordante între elementele structurale ale interesului public. Aceste elemente sunt în fond instabile, slab dezvoltate.

Desigur, în situațiile respective, elementele interesului public nu pot forma și, cu atât mai mult, întreține funcțional, relațional, comunicațional un sistem valoric integru. Ele sunt departe de a corespunde vestitului postulat al lui K. Marx despre *dezvoltarea sistemului organic spre integritate*. [7, p. 229]

Astfel de interes, cu deficit de integritate, care nu dispune îndeajuns de premisele sociale de a-și supune procesul propriei acumulări de substanță integrativă, nu poate fi considerat drept cauză reală, mobil de valoare al activității și relațiilor socioadministrative. Din aceste considerente, interesul respectiv este restrâns și din punctul de vedere al trăsăturilor sale de esență și structurale.

În pofida problemelor cu care se confruntă interesul public al societății tranzitorii în schimbare, o analiză a lui cât de cât adecvată cerințelor științei administrative devine necesară, dar și eficientă atunci când îl raportăm prin ajustare la interesul sui generis, ca model, mai mult, la condițiile unei societăți relativ stabile, cu scopuri și obiective bine determinate, importante de a fi preluate și utilizate în mod creativ pe solul societății în schimbare pentru a face față rigorilor de modernizare a sistemului administrativ. Pe această cale vom încerca să analizăm structura interesului public ca factor în sine, propriu oricărui tip de interes (social, economic, politic, cultural etc.), dar și privit dacă nu în consonanță, atunci într-o interdependență relativă cu situația societății în schimbare spre democrație.

O astfel de analiză, de obicei, poate urma din realitățile perimetrului definitoriu al interesului public axat pe tranziție. În alte publicații ale autorului deja au fost remarcate unele enunțuri ale interesului public: a) interes comun al persoanelor în calitatea lor de membri ai publicului; b) agregare de interese individuale ale persoanelor afectate de o anumită politică sau acțiune [8, p. 229]; c) interese ale

instituțiilor politice, considerate de S. P. Huntington „interesele concrete ale instituțiilor guvernamentale” [2, p. 30-31].

Cu toată importanța lor, aceste abordări (inclusiv a treia, care în viziunea mea e mai consistentă și, respectiv, mai influentă ca potențial administrativ și factor de interes public), deși cu semnificații distincte, dar și cu puncte evidente de tangență, au preponderent un caracter clasic. În raport cu interesul public atare caracter au și concepțiile sistemică (axată pe macrostructură) și structural-funcțională (care combină abordarea macro- și microstructurală a politicii), lansate, respectiv, de D. Easton [9] și G. Almond. [10]

Aceste concepții vizează, în special, sistemele politice, iar de aici - și interesele publice ale societăților occidentale, cu un nivel înalt de dezvoltare. Astăzi ele nu au capacități reale de a asigura din punct de vedere teoretic evaluarea practicii interesului public în tranziție nici la nivel de macrostructură, nici de microstructuri.

Astfel, concepțiile respective nu acoperă în suficientă măsură necesitățile conceptuale și structural-analitice ale interesului public în acumulare valorică, acesta evoluând astăzi contradictoriu, prin ascensiune, dar și declin valoric. Ne referim, în special, la binomul actual „interes public - societate tranzitorie în schimbare”, ale cărui necesități analitice se deosebesc de cele care erau cândva obiectul unor preocupări de analiză clasică.

Nu asigură întru totul cerințele unei profunde analize structurale a binomului respectiv nici definiția interesului public propusă de autor în publicațiile sale de până acum - ca „totalitate de însușiri obiective și subiective ale actorilor publici, membrilor publicului legate de factorul necesității, utilității, avantajului, scopului, valorii ce influențează substanțial comportamentul și acțiunile lor social-semnificative” [3, p. 38; 4, p. 14]. Atare aspect autocritic rezultă din mai multe considerente.

În primul rând, această definiție e axată pe interesul public sui generis, care deja se

distinge prin substanță valorică acumulată, având la activ componentele necesare unei societăți dezvoltate. În al doilea rând, definiția respectivă are mai mult un caracter orientativ pentru factorul structural al interesului public în tranziție (adică, cum acesta trebuie să fie), fără a penetra în profunzime realitățile lui tranzitorii. În al treilea rând, a efectua astăzi o analiză fundamentală a câmpului structural al interesului public din cadrul unei tranziții trăgănite în timp spre democrație, gen moldovenesc, este problematic a o face doar în baza potențialului științei politice, fapt ce necesită conjugarea de demersuri științifice a cercetătorilor-tranzitologi din diferite domenii ale științelor sociale: politologiei, economiei, sociologiei, filozofiei, dreptului și, desigur, științei administrative.

În opinia mea, dimensiunea structurală a binomului „interes public-societate tranzitorie în schimbare” poate fi înțeleasă mai adecvat în baza unor concepții postclasice, postsistemice, poststructurale: „structurației”, „câmpului social și politic”, „noului instituționalism”, „design instituțional” ș. a. Aceste concepții, apărute în perioada reconsiderării critice a abordărilor sistemică și funcțional-structurală (în ultimele două decenii ale secolului al XX-lea), au specificul lor de cercetare, cu capacități de a realiza și evalua pe nou un aspect sau altul al structurii intereselor publice tranziționale ce ne preocupă.

Astfel, în deceniul al 8-lea al secolului al XX-lea, sociologul englez Anthony Giddens elaborează în opera sa „Statul-Națiune și violența” [11] concepția „structurației” care viza, îndeosebi, în cadrul structural al macropoliticului structura puterii publice și a instituțiilor politice. Cercetătorul consideră procesul structurării sistemelor sociale și politice condiția principală de existență a acestora, de reproducere în cadrul lor a activităților politice. Acest proces este, în viziunea lui A. Giddens, unul complex, întruchipând în baza unor norme, reguli, resurse (și, desigur, interese - V. S.) anumite legături dintre structura

politică a sistemului (în care are loc afirmarea instituțiilor politice) și comunitățile sociale, indivizii în parte, ca participanți la politică. În procesul respectiv ambele părți (structura politică exprimată în instituții și păturile, grupurile sociale care susțin relații în baza intereselor publice formulate de aceste instituții) interacționează, se construiesc treptat unele pe altele, acumulând necesarul de sens.

Importanța acestui proces complex ține de faptul că el poate fi adaptat la societatea tranzitorie în schimbare. În cadrul lui structurarea socială și instituționalizarea politică evoluează concomitent, mână-n-mână, de la o stare tranzitorie la alta, formând treptat macrostructura intereselor publice și relațiilor publice într-o societate în schimbare.

O semnificație aparte în aria conceptuală postclasică și poststructurală revine concepției „câmpului social și politic”, al cărei autor este sociologul și politologul francez Pierre Bourdieu. [12] Conform acestuia, societatea este o totalitate de relații și câmpuri sociale ale actorilor și agenților în parte cu tipul lor specific de putere, pozițiile lor sociale, statutele instituționale, volumul și calitatea capitalurilor ce le dețin în cadrul câmpurilor respective. Toate aceste relații și câmpuri determină structura câmpului macropolitic (la nivel de societate) și, respectiv, structura macrointeresului public.

În viziunea lui P. Bourdieu, structura macropolitică poate fi comparată cu o piață socială în care există cererea și oferta mărfurilor politice, procesul de producere și realizare a acestor mărfuri (și, desigur, de producere și realizare a mărfurilor publice – V. S.) – programe de partid, proiecte statale de dezvoltare socială la nivel național, regional. Raportat la societatea în schimbare spre democrație, câmpul macropolitic și, respectiv, macropublic, în viziunea noastră, se află în permanentă construcție, edificare valorică și de interes public, fapt determinat de obiectivele strategice și tactice ale politicii publice, dar și de capacitățile actorilor publici de a promova reformele democratice.

Totodată, în câmpul social și politic urmărim frecvente activități de reconstrucție valorică (în special, în cazul eșuărilor de proiecte sau al negării și anulării de către guvernanți a unor reforme ale predecesorilor – exemplul guvernării comuniste, care a anulat odată cu venirea la putere reforma administrativ-teritorială introdusă în anul 1998 de ADR și a decis revenirea la raioane), cu implicări active sau mai puțin active ale diferiților actori și agenți sociali, economici, politici și, desigur, agenți publici. Acești agenți posedă diferite resurse, capitaluri unul față de altul – economice, financiare, sociale, simbolice etc.

Cu cât mai solide sunt capitalurile ce le dețin agenții politici și publici în câmpurile lor de activitate, cu cât mai reușit ei confruntă și îmbină diferite tipuri de capitaluri, le orientează la producerea și realizarea mărfurilor publice (exemplul unor lideri politici în perioada guvernării), cu atât mai reușit este gradul de funcționare a interesului public. Or, practica structurală a interesului respectiv în tranziție demonstrează și ciocniri evidente de capitaluri ale diferiților actori care de facto produc mai mult situații tensionate decât stabilitate funcțională.

Astfel, concepția „câmpului social și politic” poate servi drept reper important la analiza structurii intereselor publice în condițiile unei societăți în tranziție. Doar că e necesar a ține cont de faptul că într-o astfel de societate orice câmp social și politic și, respectiv, câmp public, structura acestuia, în general, și structura intereselor publice, în particular, se disting prin specificități în parte, chiar prin aspecte unice.

Un rol deosebit în cadrul interpretărilor poststructurale ale macropoliticii, dar credem că și ale dimensiunii publice, revine concepției „noului instituționalism”. Aceasta apare în anii '70 ai sec. al XX-lea în câmpul politologiei americane drept reacție critică la abordările behavioristă și funcțional-structurală ale fenomenelor și proceselor sociopolitice și publice.

Concepția respectivă pune inițial un ac-

cent prioritar pe rolul factorilor organizaționali, simbolici și procedurali în menținerea funcționalității instituțiilor statale și în eficientizarea mecanismului decizional. Însă, pe parcurs, în orbita noului instituționalism instituțiile politice au continuat să fie abordate într-o manieră mai extinsă.

În comparație cu vechiul instituționalism, care e axat doar pe rostul instituțiilor statale, reprezentanții concepției „noului instituționalism” (K. Thelen, S. Steinmo) sunt preocupați de interacțiunea normelor și regulilor formale și neformale ale jocului politic, de reglementarea unor activități și relații complexe (ce țin de menținerea statalității și ordinii sociale în sens larg) și, respectiv, de structurarea intereselor și relațiilor publice cu privire la capacitățile de putere ale întregului bloc de instituții – atât statale, cât și societale, atât politice în sens propriu, cât și publice. În opinia lui K. Thelen și S. Steinmo, factorul instituțional e centrat pe diverse aspecte sociopolitice de natură publică: regulile luptei electorale, structura sistemelor partinice, relațiile dintre organele de stat (dar și civile – V. S.), organizarea sindicatelor și altor actori (și agenți publici – V. S.). [13]

Folosind concepția „noului instituționalism” în studiul structurii intereselor publice ale societății în schimbare, e semnificativ de remarcat următoarele aspecte:

a) aria de influență a acestei concepții se răspândește asupra întregii structuri instituționale a binomului interes public - societate tranzitorie în schimbare, inclusiv asupra situației structurale cu exces de abateri de la firesc în implementarea obiectivelor publice;

b) concepția respectivă acoperă raporturile deosebite între normele și regulile oficiale și neoficiale ale jocului politic care produc corective serioase în procesele democratizării sau consolidării democrației, îndeosebi în direcția frânării acestor procese, care în ultima instanță se regăsesc și în perimetrul structural al intereselor publice, cu unele alunecări înapoi, chiar și destructurări ale acestora;

c) „noul instituționalism” vizează și situațiile când în câmpul intereselor publice, pe de o parte, se tinde la o structură politico-publică echilibrată, cu instituții democratice relativ puternice, dar pe de altă parte, acest proces reflectă de facto situații sociopolitice paradoxale. De exemplu, în cadrul formei parlamentare de guvernare, consfințită în mod constituțional (Republica Moldova, iunie 2000), pentru exprimarea judicioasă a diverselor interese, inclusiv publice, ale electoratului, se folosesc din plin, prin contrapunere, modalități de guvernare prezidențială (în perioada guvernării comuniste în Republica Moldova). Sau încercările insistente actuale ale instituției prezidențiale de aici (inclusiv în perioada postelectorală) de a înlocui forma parlamentară cu cea prezidențială de guvernare vin în contradicție directă cu rigorile constituționale. Paradoxale sunt astăzi și mișcările blocului electoral ACUM de a participa împreună cu fracțiunea Partidului Socialiștilor la crearea noului aranjament de guvernare în rezultatul alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. Aceste și alte paradoxuri lovesc puternic în structura interesului public, îl devalorizează ca mobil al activității și relațiilor sociale și politice;

d) concepția „noului instituționalism” are atribuție directă și față de grupările lobbyiste, corporative din cadrul societății civile, care adesea îndeplinesc funcțiile unor partide politice, mai mult, produc disfuncții în câmpul regulilor de joc, adaptându-le pe acestea la reguli corporativ-birocratice, și conducând, astfel, la birocratizarea procesului decizional. Grupările respective, prin astfel de activități, manifestă o influență negativă asupra intereselor publice, devalorizând în mare măsură sensul societății civile ca actor și promotor al acestor interese.

Astfel, conform „noului instituționalism”, structura intereselor publice poate fi percepută și evaluată cu adevărat nu doar din punct de vedere oficial-normativ, ci și prin influențele puternice ale unor norme și reguli

nescrise, neoficiale, de natură corporativă. Mai mult ca atât, poate fi înțeleasă ca combinație ciudată, bizară a ambelor tipuri de norme, fapt demonstrat de practica actuală a interesului public din majoritatea statelor ex-sovietice.

Concepțiile enunțate, deși se deosebesc ca conținut, au totuși puncte de tangență în studiul macrostructural al interesului public, ceea ce le face să se completeze reciproc ca metodologie postclasică, postsistemică, post-structurală de analiză a societății tranzitorii în schimbare. Luate în parte, atare concepții posedă un bogat arsenal metodologic de investigare a binomului interes public-societate în schimbare la nivel macro-, de identificare și evaluare a caracterului și rolului integrator sau dezintegrator al acestui binom în cadrul sistemului social în ansamblu.

Totuși practicile de interes public ale tranziției spre democrație din spațiul ex-sovietic au un caracter dual, pe de o parte, mai complex, iar pe de altă parte, mai specific, mai unic de manifestare și corelare. Acest fapt nu e suficient abordat și demonstrat în concepțiile menționate. Totodată, în concepțiile respective nu sunt îndeajuns corelate cu macrostructura și microstructurile politico-publice (relațiile între APC și APL), ceea ce nu permite a cunoaște în profunzime disproporțiile între starea mai mult sau mai puțin avansată a macrostructurii interesului public și starea de criză profundă a lui la nivel microstructural. Mai mult, a cunoaște tendințele reale de dezvoltare a acestui interes, de depășire a situațiilor atât de supraapreciere a unei stări, cât și de subapreciere a altei stări.

În acest context ruptura dintre cele două niveluri structurale de interes public poate fi depășită prin aplicarea în procesul de cercetare a așa-numitului „design instituțional” (institutional design). Acesta este propus de sociologul american J. Coleman ca mecanism, instrument de tranziție „micro-macro” ce permite cunoașterii a evolua de la conținutul acțiunii politice (dar și publice – V. S.) individuale la realizarea sa în structura procesului

general macropolitic (macropublic – V. S.). [14, p. 375-376]

Or, mecanismul propus de J. Coleman poate, în opinia mea, să funcționeze normal în cadrul tranziției democratice dacă cunoaștem la un nivel adecvat și influența inversă a macrostructurii asupra microstructurii politico-publice. Cu atât mai mult cu cât diferențele după mărime și complexitate structurii ale interesului public în tranziție au un caracter variat, divergent, dar și mobil. Ele se disting prin elemente care coincid după natură și tendințele de realizare, dar mai mult - prin elementele ce se neagă unul pe altul. Din cele opuse sunt elementele organizate și spontane, sistemice și nesistemice, constituționale și anticonstituționale, permanente și temporare etc.

Atare elemente e complicat a le evalua, ele nu sunt constituite pe deplin și nu pot fi catalogate nici ca democratice, nici ca autoritare sau totalitare. Cum se formează și evoluează aceste elemente, cum coexistă ele în structura aceluiași interes public pot fi considerate drept probleme insuficient abordate sau chiar neabordate în literatura de specialitate.

În pofida dificultăților de analiză a complexității, dar și unicității factorului structural al interesului public în tranziție, acesta poate fi cercetat și evaluat în temeiul a două principii de bază:

- principiul de analiză multiaspectual, multiplanic. Acesta presupune a ține cont de anumite cerințe – stabilirea și formularea strictă a elementelor structurale de interes, distribuirea succesivă și coerentă a acestor elemente în cadrul structurii, studierea lor multilaterală, în interacțiune și reproducerea structurii respective într-o formă integrală. Acest principiu poate fi aplicat la orice nivel structural. El poate valorifica mai eficient structura unui interes public în tranziție dacă se iau în considerație factorii metodologici caracteristici tranziției respective, precum și corelația în cadrul acesteia a generalului, particularului și unicului în evoluția interesului public;

- principiul oportunității practice în alegerea elementelor de interes public și în structurarea lor. Aplicarea acestuia orientează cercetătorul spre acele conexiuni structurale care sunt utile pentru practica interesului public, spre analiza tendințelor lui de perspectivă. Principiul în cauză stabilește direcțiile de cercetare a interesului public: evidențierea elementelor structurale de bază ca elemente integratoare în cadrul întregii structuri; elucidarea gradului de extindere structurală a interesului public la nivel de personalitate publică, comunitate socială, instituție publică; divizarea în cadrul studiului a fenomenelor și proceselor relativ stabile și relativ mobile; examinarea reperelor raționale și afective, emoționale de interes public.

Aceste principii și direcții sunt strâns legate între ele, se completează reciproc în procesul de cercetare a interesului public de natură tranzitorie. Pornind de la potențialul lor teoretico-practic, dar și de la concepțiile postclasice, poststructurale pot fi specificate componentele de bază ale structurii interesului public al societății în schimbare. Din acestea fac parte:

1. Actorul (agentul) public ca purtător, realizator, promotor și reformator de interes public. În astfel de ipostaze actorul trebuie să corespundă anumitor cerințe, rigori de funcționare a diferitelor niveluri de interes public: locale, regional-statale, naționale, regional-interstatale. La cerințele principale raportăm: „a fi deja socializat activ în... sectorul public; a avea cunoștințe, orientări, convingeri și deprinderi în domeniul administrativ; a asigura o armonie relativă între cunoștințele, orientările, convingerile și deprinderile de natură politico-administrativă; a fi iscusit, abil în luarea deciziilor administrative; a acționa hotărât și la timp în realizarea deciziilor respective”. [3, p. 35] Aceste cerințe, rigori față de actorul (agentul) public se înscriu în formula lui de manifestare în câmpul administrativ-public – „a cunoaște sensul și menirea intereselor publice - a fi iscusit în elaborarea și realizarea hotărâri-

lor de interes public, a acționa în mod hotărât în întregul câmp politic-administrativ pentru promovarea continuă a intereselor publice”. Desigur, într-o societate în schimbare, gen moldovenesc, formula respectivă, ca și factorul schimbării societății în ansamblu, este în acumulare valorică, ea nu reflectă o armonie cât de cât relativă (îndeosebi la etapa inițială a tranziției) pentru manifestarea reușită în masă a actorilor publici. Discordanțele dintre elementele acestei formule pot produce tensiuni, chiar crize ale structurii de interes public.

2. Poziția socială a actorului (agentului) public, ca componentă obiectivă ce există real în structura interesului public. Prin poziția sa socială actorul exprimă anumite necesități, voințe de a stabili un oarecare contact, de a comunica, de a intra în relații cu publicul. În cadrul poziției sociale se impun diferite ca conținut necesități vitale: sociale, economice, politice, culturale. Luată ca un întreg aceste necesități se realizează întru promovarea interesului public. În cazul tranziției spre democrație poziția socială a actorului are, de obicei, un caracter contradictoriu. Acumularea de conținut a poziției sociale decurge într-un mod controversat, prin element de distrugere a structurilor politice vechi și de creare treptată a noi structuri în care componenta poziției sociale necesită o pregătire profesională la nivelul noilor cerințe. Totodată, apar contradicții între pozițiile sociale ale diferiților actori publici. Aceleași necesități publice de dezvoltare a societății în schimbare sunt interpretate uneori diferit, chiar prin opuneri extreme, de către diferiți actori publici. Poziția socială de natură tranzitorie, ca componentă a interesului public, se caracterizează, de obicei, nu atât prin proporții de satisfacere deplină a necesităților vitale, cât prin gradul lor relativ de realizare, care poate fi stabilit prin compararea poziției sociale a unui actor cu poziția socială a altui actor public.

3. Gradul de conștientizare de către actorii publici a poziției lor sociale, ca componentă subiectivă a structurii interesului pu-

blic. Această componentă este una activă, transformatoare și ține de conștientizarea necesităților (dar și avantajelor, utilităților) vitale, condițiilor și mijloacelor de viață și activitate și, desigur, de conștientizarea anumitor pasiuni, tendințe de a menține sau a schimba poziția socială. Subiectivarea poziției sociale și, respectiv, a anumitor necesități, avantaje conduce la transformarea acestora în interes (inclusiv public), la stabilirea unor priorități în cadrul interesului, care determină caracterul său structural. E important a menționa că conștientizarea ca factor în sine poate să se realizeze în mod variat, de la sentimente (aspect emoțional) la idei, cunoștințe (aspect rațional), ceea ce se răsfrânge direct asupra structurii de interes public, fie cu sens pozitiv sau negativ. Totodată, caracterul conștientizării poziției sociale depinde de anumite motive (politice, sociale, simbolice etc.), anumiți stimulenți (materiali, sociali, morali, psihologici, ideologici etc.), anumite îndemnuri. Toate acestea se află în relații directe, dar și indirecte, oferind structurii de interes public stabilitate sau instabilitate, iar odată cu ele - stabilitate sau instabilitate transformărilor sociopublice.

4. Scopurile și sarcinile acțiunilor și activităților publice asimilate și determinate de factorul conștiinței, de pasiunile, aspirațiile și, desigur, în ultima instanță de comportamentul actorilor publici. Aceste scopuri și sarcini vin a defini procesul de constituire a conținutului propriu-zis de interes public. Prin componenta respectivă are loc trecerea de la subiectivitate la obiectivitate în cadrul interesului. În structura sa acesta, prin intermediul anumitor pasiuni, scopuri, comportamente se definitivează cu o anumită faptă obiectivă – acțiune publică, activitate publică, relații publice. Raportată la societatea tranzitorie în schimbare componenta respectivă a structurii de interes public demonstrează stări deosebit de contradictorii ale faptei obiective. În tranziția spre democrație a majorității statelor ex-sovietice au devenit o tradiție discordanțele evidente între scopurile nobile de democrație

(sau consolidare democratică) a societății și mijloacele autoritare, procesele cu abateri de la firesc și cu atât mai mult efectele dure ale transformărilor. Aceste contradicții vizează în felul lor structura interesului public atât la nivel macro-, cât și micropublic, deformându-le sensul și potențialul funcțional.

Cât privește Republica Moldova, disproporțiile respective au evoluat în cele aproape trei decenii în toate sferile și la toate nivelurile de interes public, conducând până la moment la o criză structurală a acestuia. Drept exemplu de incapacitate de a depăși criza respectivă servesc astăzi tendințele de târăgănare a dialogului (chiar de artificializare a lui) privind crearea unei coaliții de guvernare. Mai mult, servesc tendințele de susținere și apropiere a alegerilor parlamentare anticipate, situație care, desigur, bate în interesul public al societății în ansamblu. În acest context astăzi e problematic a califica drept publice interesele unor lideri de care depinde crearea acestei coaliții. Poziția lor socială, statutul de deputat, desigur că au fost și sunt supuse conștientizării, numai că unei conștientizări deplasate de la necesitățile, valorile și scopurile publice general naționale, recunoscute de absoluta majoritate a comunităților sociale.

Drept concluzie considerăm necesar a socoti câmpul structural al intereselor publice, osătura acestora, de care depinde progresul social în ansamblu, realizarea binei comune pentru societatea în schimbare. Totodată, de starea structurii acestui interes depind capacitățile lui de mobil al reformării democratice și, desigur, al modernizării sistemului administrativ public. Pornind de la realitățile actuale ale societății în schimbare spre democrație, de la specificul tranzițional al intereselor publice de diferite niveluri (macro-, micropublice), dar și de la potențialul teoretico-metodologic de interpretare post-sistemică, poststructurală a politicii publice (concepțiile „structurației”, „câmpului social și politic”, „noului instituționalism”, „design instituțional”) e necesar a redimensiona radical

structura acestor interese. În condițiile unei societăți cu transformări sociale târăgănite în timp (de tipul celei moldovenești) structura interesului public reprezintă o totalitate de interacțiuni contradictorii, instabile între actorii (agenții) publici la fel de instabili, care în marea lor majoritate nu dispun de capacități reale de a asigura interesului respectiv gradul necesar de funcționalitate și integritate. Pentru a-i oferi structurii în cauză stabilitate și dinamism rațional, ea are nevoie de purtători (actori și agenți) ai interesului public bine

versați, care să îmbine adecvat în câmpul administrativ public variabila vocației cu cea a profesiei. Doar actorul (agentul) public, cu un grad relativ înalt de conștientizare a nevoilor, necesităților și valorilor publice, a avantajului comun de modernizare a sistemului administrației publice și, ce e foarte important, cu un grad relativ înalt de cultură administrativ-publică, poate transforma structura interesului public în limitele firești ale necesarului și utilului public, întru binele comun al societății în schimbare.

BIBLIOGRAFIE

1. Гегель. Энциклопедия философских наук. Москва, т. 3, 1977.
2. Huntington Samuel P. Ordinea politică a societăților în schimbare. Iași, Polirom, 1999.
3. Saca V. Semnificațiile intereselor publice în contextul câmpului politic-administrativ. În: „Administrarea Publică”, revistă metodico-științifică trimestrială. Iulie-septembrie 2017, Chișinău, 2017.
4. Saca V. Impactul intereselor publice asupra procesului decizional: repere teoretico-practice. În: Reformarea administrației publice locale - imperativ al modernizării Republicii Moldova. Materialele conferinței științifice internaționale din 10 noiembrie 2017 /coord. Alexandru Solcan [et al.]. Chișinău: CEP USM, 2018.
5. Saca V. Политические интересы в условиях демократической трансформации: структурные и этапные аспекты. În: Методология, теория та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Сбірник наукових праць. Харків, 2001.
6. Saca V. Dimensiunile structural-stadiale ale interesului politic între stabilitate și instabilitate. În: Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumanistice”. Vol. II. Chișinău: CE USM, 2002.
7. Маркс К. Экономические рукописи 1857-1859 гг. Маркс К., Энгельс Ф. Соч., т. 46, ч. I.
8. Oxford Dicționar de politică. Coordonat de Iain McLEAN. Univers enciclopedic, București, 2001.
9. Easton D., Denis J. Children in the Political System. New York, 1969; Easton D. The Analyses of Political Structure. New York-London, 1990.
10. Almond G., Powel G. Comparative Politics: Developmental Aproach. Boston, 1966; Almond G., Powel G. (ed. By) Comparative Politics Today: A World View. New York, 1996.
11. Giddens A. The Nation-State and Violence, Cambridge, 1985.
12. Бурдые П. Социология политики. Москва, 1993.
13. Thelen K., Steinmo S. Historical Institutionalism in Comparative Politics. În: Structuring Politics. (Ed. By S. Steinmo, K. Thelen, F. Longstreth), Cambridge, 1992.
14. Coleman J. Foundation of Social Theory. Cambridge-London, 1990.

Prezentat: 2 mai 2019.

E-mail: vtsaca@hotmail.com